

Markéta ŽILKOVÁ, Nástěnné malby kostelů farnosti Říčany u Prahy

Článek pojednává o nástěnných malbách kostelů současné farnosti Říčany u Prahy. Je rozdělen do tří částí podle uměleckých slohů, v nichž fresky vznikly. Po historickém úvodu následuje podrobný ikonografický popis maleb v daném kostele. Jde o ucelený přehled všech objevených nástěnných maleb v kostelích říčanské farnosti.

Markéta Žilková, Mural paintings in the churches of the parish of Říčany u Prahy

The article describes the mural paintings in the churches of today's parish of Říčany u Prahy. It is divided into three parts depending on the art styles of the periods in which the frescoes originated. The historic introduction is followed by iconographical description of the paintings in the given church, which is a comprehensive overview of all the discovered mural paintings in Říčany's parish churches.

Karin PÁTROVÁ, Pod ochranou svatých. Patroni sakrálních míst i profánních řemesel v Brandýse nad Labem – Staré Boleslavi

Příspěvek mapuje patrocina kostelů a kaplí v Brandýse nad Labem a Staré Boleslavi od raného středověku do současnosti. Všímá si nejen oblíbenosti jednotlivých světců v obou částech města, ale i historie a architektonického vývoje sledovaných církevních staveb. Přibližuje svatováclavský a mariánský kult dominantní ve Staré Boleslavi i raně křesťanské a barokní světce populární v Brandýse. Středem zájmu jsou i svatí patroni místních řemeslnických cechů a jejich vztah k dotyčnému řemeslu.

Karin Pátrová, Under the protection of saints: Patrons of sacral places and profane crafts in Brandýs nad Labem – Stará Boleslav

The article maps patronia (dedications) of churches and chapels in Brandýs nad Labem and Stará Boleslav from the early Middle Ages till today. It not only focuses on the popularity of individual saints in both parts of the town but also on the history and architectonic development of the analysed church buildings. The paper describes the cults of St Wenceslas and Our Lady, which was dominant in Stará Boleslav, as well as Christian and Baroque saints that were popular in Brandýs nad Labem. In the paper, the author also pays attention to the patron saints of local craft guilds and their relation to the given craft.

Petr SLÁDEČEK, Mezi barokem a českou novorenesancí. Přestavba kostela Nanebevzetí Panny Marie v Klecanech

Článek pojednává o přestavbě původně středověkého kostela Narození Panny Marie v Klecanech. Přestavbu provedl v módním, ale v oblasti sakrální architektury ojedinělém slohu české renesance stavitel Jan Klecanský podle návrhu významného architekta Jana Vejrycha, který je pokládán za předního proponenta tohoto slohu.

Petr Sládeček, Between Baroque and the Czech Neo-Renaissance: The restoration of the Church of the Assumption of the Blessed Virgin Mary in Klecany

The article describes the restoration of the formerly medieval Church of the Assumption of the Blessed Virgin Mary in Klecany. The restoration was done by Jan Klecanský in the Czech Renaissance style, a fashionable but rather unique style in the area of sacral architecture,

based on a design by Jan Vejrych, an outstanding architect that is considered a prominent champion of this style.

Rudolf ŠIMEK, Barokní vodní mlýny v Chotči, Mnichovicích a Středoklukách

Článek se snaží pohlédnout na barokní vodní mlýny a vodní díla k nim náležející jako na krajínovotvorný prvek; na to, jakým způsobem krajinu utvářely ke svému účelu, aniž by ji při tom esteticky znehodnotily. Naopak chce dokázat, že ji spíše příznivě formovaly. Dalším cílem bylo posoudit architekturu mlýnů, stavební vývoj předcházející i následující po barokní etapě se zvláštním důrazem na zhodnocení umístění v historické kulturní krajině, vlivy na podobu krajiny a případně její proměny v důsledku činnosti mlýnů.

Rudolf Šimek, Baroque water mills in Choteč, Mnichovice and Středokluky

The article aims to look at Baroque water mills and the waterworks that were part of them as land-forming elements; to look at the way they changed the surrounding countryside to serve their purpose without impairing it aesthetically. It is quite the other way around in fact; the paper aims to prove that the mills formed the landscape in a positive way. Another objective of this article was to assess the mill architecture, the constructions preceding and following the Baroque period, with special attention paid to the evaluation of the location of mills in the historic cultural landscape. Last but not least, the paper aims to evaluate what the landscape looked like and how it changed as a result of the milling activity.

Vladimír Jakub MRVÍK, Odhad statku Komorce z roku 1586 jako pramen pro poznání hospodářského zázemí nižší šlechty v raném novověku

Komorecké zboží představuje typický příklad drobného rytířského statku předbělohorských Čech, který ještě před rokem 1620 podlehl arondaci ze strany silnějšího šlechtického souseda. Zboží vzniklo roku 1461 jako zástava krále Jiřího z Poděbrad Janovi Čabelickému ze Soutic. Jeho potomci potom Komorce užívali až do roku 1583, kdy je kvůli dluhům postoupili svému věřiteli Janu Kutovcovi z Úrazu. Jeho synové roku 1586 vykoupili Komorce od královské komory ze zástavy do svobodného držení.

Rozkládalo se na území 11 vsí a bylo na něm 88 poddanských gruntů, nebylo ovšem územně celistvé. V ideálním případě odvedli poddaní ročně své vrchnosti 136 kop 44 groše a 2 denáry české. Kromě toho měli dohromady odvést ještě 142 slepic, které ovšem bylo možné prodat či reluovat. Na celém panství byl pouze jediný poplužní dvůr (v Komorcích). Kromě něj byl na panství i panský pivovar (Komorce), ovčín, jeden (!) mlýn, jeden (!) rybník a 6 hospod.

Vladimír Jakub Mrvík, The appraisal of the Komorce demesne from 1586 as a source of information about the economic situation of the lower nobility in the Early Modern Period

The Komorce property is a typical example of a minor knight's demesne in the period prior to the Battle of White Mountain in Bohemia, which a stronger aristocratic neighbour consolidated into his land already prior to 1620. The property was pledged by King George of Poděbrady in 1461 to Jan Čabelický from Soutice. His descendants used Komorce till 1583 when, being indebted, they ceded it to their creditor, Jan Kutovec of Úraz. His sons repurchased the pledged Komorce from the Royal Chamber, returning it to a free holding.

The property stretched over an area of 11 villages and comprised 88 villein farmsteads, but it was not a unified holding. Ideally, villeins paid their manorial nobility 136 threescore and 44 groschen and 2 Czech denars a year. Besides that, they were supposed to pay in total 142 hens, which could, however, be either sold or paid in money. There was only one manor

homestead on the whole demesne (in Komorce). Apart from that, there was a manorial brewery (Komorce), a sheepcote, a single (!) mill, a single (!) pond and 6 pubs.

Veronika KUCROVÁ, Vývoj panství Dolní Břežany ve středověku a raném novověku
Príspevek se věnuje vývoji panství Dolní Břežany, které se rozprostíralo jižně od Prahy v oblasti mezi řekami Sázavou, Vltavou a starou vídeňskou silnicí. Komplex drobných vesnických sídel se utvářel dlouhodobě, od středověku do poloviny 19. století. Významným vlastníkem dolnobřežanského panství bylo Pražské arcibiskupství, jež jej zakoupilo v roce 1715. V první části textu je osvětlen chronologický přírůstek vesnic k panství, další část sleduje hospodářský vývoj, v závěru je popsán vývoj vrchnostenského sídla v Dolních Břežanech.

Veronika Kucrová, The development of the Dolní Břežany manor in the Middle Ages and Early Modern Times

The paper focuses on the development of the Dolní Břežany manor which stretched to the south of Prague between the Sázava and the Vltava rivers and the old Vienna road. The complex of minor rural settlements developed gradually over a long period of time, from the Middle Ages till the mid-19th century. The Archdiocese of Prague was a significant owner of the Dolní Břežany manor and purchased it in 1715. The first part of the text explains how individual villages chronologically became part of the manor while the second part focuses on its economic growth. The final part describes the building development of the Dolní Břežany manor estate.

Eva KYSELOVÁ, Viktor Šulc – režisér národných divadiel?

Autorka v príspevku ponúka stručný náhľad na tvorbu režiséra Viktora Šulca, ktorý v medzivojnovom období pôsobil v českých a slovenských divadlách, pričom sa veľkou mierou zaslúžil o emancipáciu vtedy mladého a formujúceho sa profesionálneho slovenského divadla. Napriek tomu, že pred príchodom do Bratislavy pôsobil režisér v nemeckých a českých divadlách, kontinuálne pracoval v činohre pražského Národního divadla, až vďaka činnosti v českej činohre SND sa mu podarilo naplno rozvíť vlastné režijné vízie, predovšetkým v otázkach vzťahu jednotlivých scénických zložiek. Okrem rozvoja réžie v slovenskom divadle sa mu podarilo obrodíť a vniesť inšpiratívne moderné tendencie do hereckého súboru a súčasne podľa vzoru moderných európskych režisérov si osvojil mimoriadne postavenie scénografie v rámci divadelného celku. Zásadné sú jeho inscenácie, na ktorých spolupracoval so scénografom Františkom Trösterom a tým ovplyvnil nielen vývoj scénografie v slovenskom prostredí, ale aj v českom divadle, čo sa prejavilo na Trösterovej spolupráci s Jiřím Frejkom práci od 30. rokov.

Vzhľadom k problematike sa snaží štúdia priniesť hlbší ponor do kontextu vývoja moderného českého a slovenského divadla, ktoré na tvorbu Viktora Šulca vplývali nezanedbateľnou mierou.

Eva Kyselová, Viktor Šulc – A stage director in national theatres?

The author offers a brief outline of the activity of Viktor Šulc, who worked as a stage director in Czech and Slovak theatres in the interwar period and greatly contributed to the emancipation of the then young and emerging professional Slovak theatre. Before coming to Bratislava, he worked in Czech and German theatres and continuously worked in Prague's National Theatre drama. Nevertheless, only thanks to his activity in the Czech drama of the Slovak National Theatre was he able to fully develop his own stage visions, primarily

regarding the relationship among individual scene parts. Besides contributing to the progress of the stage direction in Slovak theatre, he was able to rejuvenate and inspire the ensemble with modern theatre trends. At the same time, inspired by modern European stage directors, he was able to secure a distinctive position of the scenography within theatre. The plays on which he collaborated with stage designer František Tröster are crucial, having influenced the development of scenography not only in Slovak but also in Czech theatres, which resulted in cooperation between Tröster and Jiří Frejka from the 1930s.

With regard to the topic, the paper attempts to offer a deeper immersion into the modern Czech and Slovak theatre development, which both had an exceptional effect on Viktor Šulc's work.

Martin HŮRKA, Dva nové prameny k podobě románsko-gotického kostela sv. Martina ve Vyšehořovicích

Dva nově objevené písemné prameny (vizitační zpráva z roku 1671 a opis dopisu vyšehořovického faráře Václava Roháčka Marii Terezii Savojské z let 1763–1769) poměrně přesně rekonstruuji podobu románsko-gotického chrámu sv. Martina, který stával ve Vyšehořovicích od druhé poloviny 13. století do doby stavby nového barokního kostela (1769–1770).

Martin Hůrka, Two new sources relating to the appearance of the Romanesque-Gothic church of St Martin in Vyšehořovice

Two recently discovered written sources (a visitation report dated 1671 and the copy of a letter written by Vyšehořovice parish priest Václav Roháček to Maria Theresia of Savoy from 1763–1769) quite accurately reconstruct the appearance of the Romanesque-Gothic church of St Martin, which was located in Vyšehořovice from the second half of 13th century until the construction of the new Baroque church (1769–1770).

Martin HŮRKA, Pískovcové hřbitovní náhrobky na širším Čelákovicku z 19. a 20. století

V okolí Čelákovic se nalézá řada lokalit se silnou tradicí těžby a zpracování pískovce sahající hluboko do středověku. Na místních hřbitovech je možno sledovat celou řadu uměleckých děl v podobě náhrobků pocházející z relativně nedávné doby (19. a 20. století). Tyto práce většinou zůstávají pozapomenuty a vzhledem k použitému materiálu (pískovec) rychle chátrají. Příspěvek si klade za cíl zmapovat situaci na daných hřbitovech, identifikovat jednotlivé autory a odvodit některé regionální vazby a vlivy.

Martin Hůrka, Sandstone gravestones in the wider Čelákovice region in the 19th and 20th centuries

There are a number of locations with a strong tradition of sandstone mining and processing in the Čelákovice area, going back as far as to the Middle Ages. A great number of pieces of art, such as gravestones, coming from not a long time ago (19th and 20th centuries) can be found in local cemeteries. Most of these pieces remain forgotten and quickly deteriorate as a result of the material used (sandstone). The aim of the paper is to provide an overview of the situation in selected cemeteries, to identify the individual authors of the gravestones and to arrive at some conclusions about the regional relations and influences.

Vlastislav JANÍK, Příběh rodiny Starých

Manželé Staří patřili k jedněm z prvních spolupracovníků parašutistů ze skupiny ANTHROPOID. Jaroslav Starý se zapojil do ukrývání operačního materiálu parašutistů a předal jim velmi důležitý kontakt na Františka Piskáčka – náčelníka Obce sokolské v Praze Vysočanech. Bez Jaroslava Starého by se činnost desantu ANTHROPOID možná odvíjela úplně jinak.

Vlastislav Janík, The Starý family story

The Starý couple were among those people who cooperated with the ANTHROPOID group of paratroopers. Jaroslav Starý took part in hiding the paratroopers' operational material and handed over to them a very crucial contact namely František Piskáček, the chief of the Sokol Community in Vysočany, Prague. Without the assistance of Jaroslav Starý, the activity of the ANTHROPOID paratroopers might have taken a completely different course.

Michal PLAVEC, Sovětští letci proti turbínám z Ruzyně

Na konci války se na ruzyňském letišti soustředila většina zbylých německých proudových stíhaček typu Messerschmitt Me 262 Schwalbe, kterým se mezi obyvateli protektorátu přezdívalo turbíny. Od druhé poloviny dubna 1945 byly nasazeny převážně proti sovětským jednotkám v Lužici. Zde se němečtí piloti setkávali se sovětskými stíhači. Pouze ve dvou případech se nad Lužicí podařilo letcům Rudé armády sestřelit německé proudové messerschmitty. Sovětští letci nárokovali více sestřelených proudových stíhaček, ale ve skutečnosti se jim podařilo dosáhnout nad nimi pouhá tři vzdušná vítězství, včetně těch dvou nad Lužicí. Zároveň i němečtí proudoví stíhači dosáhli několika sestřelů sovětských stíhacích a bitevních letounů. Tyto dosud neznámé epizody z letecké války přibližuje následující příspěvek.

Michal Plavec, Soviet pilots against "Turbines" in Ruzyně

Towards the end of the war, the majority of the remaining German Messerschmitt Me 262 Schwalbe jet fighters, popularly called Turbines by the citizens of the Protectorate, were concentrated at the Ruzyně airport. From the second half of April 1945, these were used primarily against Soviet units in Lusatia. There the German fighters faced the Soviet ones. Only in two cases were the Red Army fighters able to shoot down German Messerschmitts over Lusatia. The Soviet pilots claimed more shot-down jet fighters, but in reality they only reached three air victories, including the two over Lusatia. At the same time, the German jet fighters also shot down several Soviet fighters and strike aircrafts. These stories from the air war unknown until now are described in this paper.

Anežka STRÍBRNÁ, František Štverák, farář ve Chvalech, odpůrce a vězeň nacismu i komunismu

Cílem studie je přiblížení životních osudů českého katolického kněze Františka Štveráka. V době nacistické okupace se aktivně zapojil do odboje, za což byl vězněn několik let v nacistických koncentračních táborech. Stejný osud ho postihl i v době komunistického režimu, kterým byl také tvrdě perzekvován. O svém mnohaletém věznění zanechal unikátní svědectví. Stěžejním pramenem pro tuto studii jsou právě jeho vzpomínky s názvem I zvíře mělo více útrpnosti než člověk.

Anežka Stříbrná, František Štverák, a pastor in Chvaly, a political opponent and prisoner under Nazism and communism

The aim of the study is to depict the destiny and life struggles of František Štverák, a Czech Catholic priest. During the Nazi occupation, he played an active part in the resistance movement, as a result of which he was imprisoned in Nazi concentration camps for several years. He suffered the same fate also under the communist regime when he was also severely persecuted. He left a unique testimony about his multiple-year imprisonment. His memoirs called Even animals had more pity than men is the key source for this study.